

DE BA ZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland.”

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 23 November 1900.

Tot II: 1a, Blaast de bazuin!

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnements buiten het Rijk moeten per kwartaal vóór uit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boek-advertentiën 3 2 maal.

UITGEVER:

G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Wagg. I: 4, Is het voor u liever wel de tijd / dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Advertentiën en Bestellingen vrachtfrij te adresseeren aan den UITGEVER G. PH. ZALSMAN te KAMPEN. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den REDACTEUR, dhr. C. MULDER te KAMPEN. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den HOOFDREDACTEUR, Dr. H. BAVINCK te KAMPEN. —

Officiële Kerkelijke Berichten enz.

PLAATSELIJKE KERKEN.

BEETGUM, 15 Nov 1900. Heden ontvingen wij van den alhier beroepen Herder en Leeraar, Dr. J. Douma van Spijkens, het voor deze gemeente teleurstellend bericht, dat Z.Ew. voor deze roeping bedankt. De Koning der kerk doe ons ook thans berusten in zijnen weg, en hopen op zijn heil.

Namens den Kerkeraad,
S. J. VAN TUNEN, Scriba

SLEEUWIJK, 15 Nov 1900. Onze geachte Leeraar Dr. A. H. Nieboer heeft de roeping naar de Geref. kerk te Barum aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
C. VERHAGEN, Scriba

HIJUM, 18 Nov. 1900. Beroepen bij de Geref. kerk alhier Dr. W. de Jonge van Dokkum.

Namens den Kerkeraad,
M. HOLWERDA, Scriba

WIRNUM, 18 Nov. 1900. Hedenmiddag was het voor de gemeente een gewichtige ure, daar onze zeer geliefde Leeraar, Dr. T. Sap, zeggend afscheid van haar nam, naar aanleiding 2 Petr. 1: 16 a. Aan het einde werd door den oudsten Onderling den scheidsman Leeraar toesproken en geweten op den rijkten zegen gedurende de bijna 4 jaren van Z.Ew.'s verblijf alhier. Hij wenschte den Leeraar voorts des Heeren zegen toe, en de hielden en achtende den Leeraar toe Ps. 121: 4. Aan het einde van dit samenzijn werd door de manslidmaten, onder leiding van Dr. T. Sap, uit het door den kerkeraad geformeed drietal, gekozen en door den kerkeraad beroepen de Weleerw. heer Dr. J. Douma te Spijkens. Dat de Koning zijner kerk geve, dat deze eerzame roeping weerklinkt vinde in het hart van dezen Leeraar, en dat alzo de ledige plaats spoedig in de gunst des Heeren vervuld worde, is de wensch van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
T. A. v. d. WERFF, Scriba

KATENDRECHT, 18 Nov. 1900. Heden maakte onze geachte Leeraar Dr. J. van Haeringen de gemeente bekend, dat door hem een roeping was ontvangen van de Geref. kerk te Halweg. Geve de Heere onzen Leeraar licht en wijsheid, om een keuze te doen met vrijmoedigheid en kon het zijn ons tot blijdschap, zoodat hij blijft.

Namens den Kerkeraad,
W. HOOGVLIET, Scriba

BIERUM, 19 Nov. 1900. Door de Geref. kerk is tot Herder en Leeraar beroepen Dr. Dekker van Nieuw-Vennep. Dat de Heere dit werk bekrone, is onze bede.

Namens den Kerkeraad,
P. DOORNBOOS, Scriba

ENUMATIL, 19 Nov 1900. Gisterenmiddag werd, onder leiding van onzen geachten Consulent, den Weleerw. heer Dr. Heide van de Lek, tot Herder en Leeraar deze gemeente verkozen Dr. D. Steenhuis van Berlikum. Moge deze roeping zoodanigen ingang vinden, dat Z.Ew. ze straks met vrijmoedigheid moge aannemen.

Namens den Kerkeraad,
J. VAN TIL, Scriba

HEERDE, 19 Nov. 1900. Eben-Haëzer! Dit kon onze geachte Herder en Leeraar Dr. A. Moet getuigen in de laatste verlopen dagen, toen de weldaden, die de Heere hem bewezen

had, niet gering waren. Mocht Z.Ew. den 4en dezer zijn vijf-en-twintigjarige echtvereniging herdenken, waarin bijna de gehele gemeente haar belangstelling toonde, niet minder groot was de zegen op den 14 dezer, toen Z.Ew. in en met de gemeente zijn vijf-en-twintigjarige ambtsbediening herdacht. Zijn herinneringen aan de leiding des Heeren met hem waren aangenaam en hartroerend. Dat God Z.Ew. nog langen tijd sterke en ondersteuning in zijn gewichtvol werk, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
J. OVERWEG, Scriba

ULRUM, 20 Nov 1900. Den 11 Nov. j.l. des voormiddags was het onze gemeente tot groote blijdschap onzen beroepen Leeraar Dr. J. Sijbesma door Z.Ew. vader te zien bevestigden naar aanleiding van Jes. 62: 6 en 7. Des namiddags verbond Dr. J. Sijbesma zich aan de gemeente met de woorden van 1 Cor. 2: 2. De wensch en de bede van kerkeraad en gemeente is, dat de Heere den arbeid van Z.Ew. in ons midden tot een duurzaam en rijkten zegen stelle.

Namens den Kerkeraad,
K. M. JANSSEN

CLASSEN.

Classis Groningen.

De Classis Groningen heeft in hare vergadering van 25 Juli j.l. den Weleerw. heer J. M. Stroos, v. d. m. te Bedum B, op Z.Ew.'s verzoek eervol emeritaat verleend. Doe de Heere Z.Ew. nog lang, kon het zijn, de ruste des ouderdoms genieten, en op zijn tijd met blijdschap de eeuwigheid ingaan.

Namens voorn. vergadering,
J. H. VAN DER LICHT, Scriba

Classis 's-Gravenhage.

De Classis 's-Gravenhage heeft in hare vergadering van 13 Nov. 1900 den Eerw. heer L. van Loon, beroepen predikant van Zegwaard c a., peremptoir onderzocht en met algemeene stemmen toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken in Nederland.

Namens de Classis,
J. G. KUNST, Act.

ONTVANGSTEN.

Voor de Kerk te Emmen-compascuum.

Van de kerk te: Amsterdam f 25, Hantum f 1, Moerdijk f 1,55, Rotterdam A f 5, Maasland B f 2,50, Bleiswijk f 3, Vries f 1,75, Gasselter-Nijveken f 33,25 en een nagekomen gift van dezelfde kerk f 1, — voorts nog een postwissel gemerkt Voorhaven 76 Delfshaven f 5.

Bij Dr. Oegema te Wildervank kon ontvangen van de kerk te: Noord-Scharwoude f 1,90, Heeg f 2,50, Wirdum f 1, Nieuwerk a d IJssel f 2,70, Wilnis f 3. Hartelijk dank voor deze groote en kleine giften. Dat de behoefte aan een kerkgebouw hier groot is, en onze bede aan de zuster kerken om hulp inderdaad uit nood is bewijst wel de groote gave van de betrekkelijk kleine kerk te Gasselter-Nijveken. De broeders en zusters te Gass-Nijveken kennen de toestanden hier. Och of de zuster-kerken ook maar van verre dit goede voorbeeld volgden.

Namens den Kerkeraad,
W. HOOGVLIET, Scriba

Classis Appingedam. Voor de Vrije Universiteit.

Appingedam	f 19,38	Siddeburen	f 3,92
Bierum	- 11,09	Spijk A	- 21,—
Delfzijl	- 20,81	Siedum	- 10,46
Garrelsweer	- 11,50	Wagenborgen	- 2,33
Loppersum	- 8,80	West-Emden	- 4,70
Nieuwolda	- 6,39	Woldendorp	- 1,13
Overschild	- 3,20	't Zandt	- 16,80
Schildwolde	- 5,10		

W. K. P. GOERKE,
Dep. Coll. V. U.

Voor de Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Barlo	f 8,29	Uithuizerm. (O.g.)	f 8,52
Houwerzijl	- 8,89	Uithuizerm. (W.g.)	- 19,41
Leens	- 17,91	Ulrum	- 13,19
Middelstum	- 27,03	Warfum	- 25,44
Pieterburen	- 11,17	Winsum	- 21,28
Schouwerzijl	- 4,46	Zoutkamp	- 12,30
Uithuizen	- 23,25		

Uit het Zending-busje der Catechisatie i. h. Evangelisatie-lokaal bij Springerveerlaan te Stadskaal - 1,06
P. POSTEMA, Penningm.

Warfum, 19 Nov. 1900.

Voor de Inv. Zending en Bijbelcolp in N.-Brabant en Limburg.

Met hartelijken dank ontvangen:	
Gezonden in de oogstcollecte te Klundert	f 5,—
Gift v/d Geref. Zendingver. te Kouddum	- 2,50
Jaarl. bijdrage van idem	- 2,50
Gift v/d Geref. Jongelver. te Hattum	- 5,—
Achterstallige contributie uit Sleuwijk	- 6,44
Van N. N. (postm. Zait-Bommel) 10 postzegels	- 0,50
Van K. J. Kraan te 's-Gravenhage	- 1,—
Collecte Geref. kerk Werkendam A	- 11,02
Gezonden i. h. kerkzake te Werkendam A	- 2,50
Van N. N. te Drachten	- 2,50
Door Dr. J. v. Haeringen: Geoll. te Dedemsvaart	- 25,—
Door Dr. H. J. Binneva:	
Gift van N. N. te 's Bosch	- 1,—
Gift v/d Geref. kerk te Putten	- 2,—
Gecollecteerd te Waarder	- 17,72
Gift v/d Zendingver. te Waarder	- 3,—
Uit een busje te Nieuwerbrug	- 2,50
Jaarl. bijdragen uit Aneersfoort: W. R. f 2,50, G. K. f 2,50, Dr. A. M. D. f 1,50, J. S. f 1, M. K. f 2,50, E. v. O. f 2,50.	
Aanbevelend,	
Namens Depntaten,	
J. C. C. VOIGT, Penningm.	

Raamsdonk, 19 Nov 1900.

Voor de Theologische School.

Sleuwijk	f 6,14	Oud-Vossemeer	f 9,35
Biz. coll. Schoonhoven B	- 3,82	Bergen op Zoom	- 4,19
Biz. coll. Nieuwerkerk a d IJ	- 7,89	Goes	- 30,—
Terneuzen (2e c)	- 34,08	Nieuwdoorp	- 10,—
Zaanslag A (1e c)	- 16,06	Baasland	- 6,16
B (2e c)	- 4,—	Wolferdijk	- 10,86
Schoondijk (2e c)	- 7,50	Kruislingen	- 7,50
Oostburg (2e c)	- 3,40	Biezelinge	- 8,81
Doeburg	- 4,47	Borselle	- 2,02
Krabbenijke	- 9,95	's-Gravenpolder	- 4,22
		Nieuw-Lekkerland	- 8,74
		(1/2 coll.)	

Voor de Uitbreiding.

Door dhr. J. Lagerwey te Zeist, Corr. Cl. Utrecht, de contr. van dhr. J. J. Bakker Wz. te Zeist f 5.

Door den kerkeraad te Beekbergen, gift gevonden in de Kerkcollecte f 2.

Door Dr. G. Wiersma te Sleen, Corr. Cl. Koersloot, de contrib. uit Sleen, Corr. Dr. G. Wiersma: L. Dennig f 2, L. Katerberg f 0,60, M. Ellen f 0,25, Wed. Lanning f 2, H. Kentering Gzn. f 2, J. Wilting f 1, R. Lanning f 1, J. Dennig f 1, Dr. G. Wiersma f 1,50.

De contrib. uit Emmen, Corr. Dr. M. Hammelen: H. Louisen f 1,30, H. Reinink f 0,50, E. Diemer f 0,25, J. Ensing f 0,25, H. Gossen f 0,25, Wed. K. Ensing f 2,50, H. M. Rabbers f 2,50, H. Sikken f 2,50, J. Lanning f 1, Wed. H. Rabbers f 1,50, H. Rabbers f 1.

De contrib. uit Aalten, Corr. T. Cremers: B. Lanning f 2,50, W. Cremers f 1,50, Wed. Traut f 0,75, W. Banting f 5.

De contrib. uit Gees, Corr. L. Katerberg: H. Lanting f 2, Wed. J. Wolting f 1, L. Katerberg f 1.

De contrib. uit Schoonebeek, Corr. H. Poppen: H. Rocklage f 2, H. Gommer f 0,50, D. Gommer f 0,75, B. ten Vliegheuis f 2, J. Rocklage f 0,50, H. Poppen f 2, Wed. Hennen f 0,60, Wed. B. Lisen f 0,60, B. Willems f 1,50, G. Blanche f 0,50, H. Easing f 0,25, H. Schoemaker f 0,50, G. Mensen f 0,50, W. Anholts f 0,50, J. Eise f 1, G. Willems f 2, B. Bruna f 1, G. Hekman f 2, J. Engelberts f 0,50, Dr. J. Joffers f 2.

De contrib. uit Nieuw-Amsterdam, Corr. Dr. R. Huls: H. Hoving f 0,75.

De contrib. uit Koersloot, Corr. Dr. K. Oussoren: Dr. K. Oussoren f 1,50, J. Zwaveling f 1, B. Berends f 2, W. Jonker f 1, B. Loterman f 0,60, D. Douma f 1, E. Schipper f 1, R. Loterman f 0,60, H. Spijkman f 1, D. Westera f 1, H. v. Tural f 1,50, G. Klefman f 0,60.

De Penningmeester van de Theologische School, Potgietersingel 120.
Dr. H. FRANKSEN.

Voor de Zending onder de Joden.

In dank ontvangen:

Door Dr. Kropveld te Rijswijk van Dr. T. Pilon, Banjeramasin N.-Ind. f 10,—

Van A. W. v. Dalen namens Geref. Zondagssch. f 10,—

Spr. 22: 6 te Gorinchem f 2,—

Per postw. van Kraan te 's-Gravenhage f 2,—

Van M. R. te Baambrugge f 1,—

Bij de vorige opgave was gemeld f 1, van v. d. Boom te 's-Gravenhage, moest zijn 's-Gravenhage.

Met vriendelijke aanbeveling,
N. Koors,
Oost Vestplein 65.

Rotterdam, 19 Nov 1900.

Voor de Zending o. Heid. en Moh.

Door A. Kollaard, in t kerkz. te Hellevoetluis f 1,—

Door Dr. Meijering, coll. bij t optreden van Dr. f 42,68

Pos te Nieuwe Pekela f 1,—

Door Dr. Petersen, van N. N. te Veendam f 2,—

Door idem, van Meij. H. W. te Veendam f 2,50

Doersborgh, B. DE MOEN, f 1,—

17 Nov. 1900. Quaestor.

ouders OF GETUIGEN. XI.

Omdat het stelsel van getuigen in de Roomsche kerk zoo schrikkelijk was ontaard en in de H. Schrift met geen woord geboden was, zijn de Hervormers van de getuigen tot de ouders teruggegaan. Zij waren de natuurlijke voortbrengers, maar zij waren naar Gods inzetting, en moesten dus ook zijn, de geestelijke verzorgers en opvoeders van het kind.

Niet getuigen, maar de ouders waren het, die daarom het kind ten doop moesten aanbieden (presenteren), die het ten doop moesten houden (ten doop heffen), die het na den doop Christelijk moesten opvoeden. De natuurlijke ouders werden tevens weer de geestelijke ouders van het kind.

De Hervorming is dus ook een reformatie, een herstel van het recht en den plicht der ouders geweest. Ook ouders, als zoodanig, beide als vader en als moeder, hebben zoo ontzaglijk veel aan de Hervorming

te danken. Zij hebben door haar de plaats weer terugontvangen, welke God hun in het onderwijs en de opvoeding hunner kinderen aangewezen had.

De Hervorming is immers geen hervorming der kerk alleen geweest. Zij heeft heel de wereld van het bewustzijn en alle terreinen des levens in beginsel herschapen, gereformeerd. Zij is eene herstelling van de natuur, van het recht van het natuurlijke geweest, dat door Rome onderdrukt en in boeien geklonken was. Zij is eene emancipatie, eene vrijmaking geweest, niet eene vrijmaking van God en zijn Woord, gelijk het Humanisme wilde, maar eene vrijmaking toch van de Roomsche kerk, van haar hiërarchie, van hare menscheelijke inzettingen, die de geboden Gods krachteloos maakten.

En tot die terreinen des levens, die door de Hervorming weer in hunne zelfstandigheid werden erkend, behoorde ook het huisgezin. De ouders ontvingen de hun van God gegeven rechten en daarmede tevens de hun van God opgelegde verplichtingen terug. De Roomsche tegenstelling van het natuurlijke en het

bovennatuurlijke werd verworpen en door die van zonde en genade vervangen. De ouders werden daarom vanzelf weer de geestelijke verzorgers van het kind, gelijk zij dit ook waren op stoffelijk gebied.

Wel is waar werden de getuigen bij den Kinderdoop door de Hervorming niet ganschelijk afgeschaft. Van de Lutherischen was het te verwachten, dat zij dit niet deden, want in den regel behielden zij, wat niet bepaald door de Schrift verboden was. Maar ook de Gereformeerden zijn hierbij niet radicaal te werk gegaan. Men zegt gewoonlijk wel, dat terwijl de Lutherischen alles behielden, wat niet verboden was, de Gereformeerden alles afschaften, wat niet geboden was; maar dit is een veel te algemeene regel, dan dat hij altijd gelden en niet vele uitzonderingen toelaten zou.

Het behouden van het getuigenstelsel toont dit duidelijk aan. De Gereformeerden waren geen Wederdoopers, die in omverwerpen behagen schepten. Zij gingen ook bij de hervorming van leer en leven, van kerk en maatschappij met verstand en gematigdheid te werk. Wat heeft een man als Calvijn in Genève op

het stuk van de regeering der kerk niet toegegeven, om maar vrede te verkrijgen en bijde handhaving van, wat beginsel was, des te sterker te staan.

Zoo is ook ten opzichte van het stelsel van getuigen gehandeld. De Gereformeerden erkenden algemeen, dat getuigen bij den doop in de Schrift niet geboden werden en dus ook niet noodzakelijk waren. Zij lieten het nemen van getuigen aan de ouders over en legden hun geen verplichtingen op. Als zij het doen wilden, was het goed; maar wie het lieten, waren niet te veroordeelen.

De Synode te Emden 1571, art. 20, sprak het algemeen gevoelen uit, als zij zeide, dat getuigen in den doop te nemen of niet te nemen, een middelmatig ding is, en dat men daarom aan de kerken haar oude gewoonte, aan ieder naar hare vrijheid, laten moest, tot den tijd toe, dat eene Generale Synode daarover anders besloot.

Natuurlijk was er onder de Gereformeerden wel verschil over de nuttigheid van getuigen bij den doop. Sommigen achtten ze eene gansch onverschillige zaak en hechtten er

weinig waarde aan. Anderen waren van oordeel, dat getuigen wel niet noodzakelijk maar toch zeer nuttig waren. Terwijl genen tot langzame afschaffing neigden, waren dezen erop gesteld, dat het oude gebruik gehandhaafd werd. De Synode te Dordrecht 1574, art. 62, was van dit gevoelen en zelfs de Synode van Dordrecht 1618/1619 zeide nog in hare Kerkorde, art. 57, dat het gebruik wel vrij maar niet lichtelijk te veranderen is.

Ook spreekt het vanzelf, dat getuigen in sommige gevallen noodzakelijk zijn, niet alleen vroeger maar ook nog in onzen tijd. Als beide ouders, niet alleen de vader maar ook de moeder, gestorven zijn, of om eene of andere reden niet in staat zijn, om de doopsbelofte af te leggen en voor de Christelijke opvoeding van het kind in te staan, dan moeten er getuigen bij den doop optreden, om de plaats der ouders in te nemen.

Maar desniettemin hebben de Gereformeerden aan het stelsel van getuigen een gansch ander karakter toegekend, dan het in de Roomsche kerk droeg. Dat blijkt voornamelijk daaruit, dat zij, enkele bijzondere

gevallen daargelaten, nooit de noodzakelijkheid doch hoogstens alleen de nuttigheid van een paar getuigen bij den doop hebben geleerd.

Maar het komt nog in andere wijzigingen uit. Ten eerste werd zooveel mogelijk het Roomsche spraakgebruik vermeden, dat de getuigen peetvaders en peetmoeders, geestelijke ouders enz. noemde. De Gereformeerden bezigten het liefst den eenvoudigen naam van getuigen, omdat deze het minst tot misverstand en dwaling aanleiding gaf.

Voorts legden zij er zonder ophouden en altijd bij vernieuwing den sterksten nadruk op, dat, als men getuigen nam, men daarvoor toch geschikte, vrome mannen en vrouwen zou kiezen, die gezond waren in het geloof en onbesproken in den wandel, en wier belofte dus metterdaad waarborg bood voor de Christelijke opvoeding van het kind.

Op de Synode te Emden 1571 bijv. kwam eene vraag van de broeders te Keulen, of men ook zulke personen als vaders zou toelaten, die, hoewel de zuivere leer toegedaan, toch zich nog niet tot de gemeente hadden begeven. En het antwoord was, dat men zulke personen wel mocht toelaten als getuigen in dien zin, dat zij getuigenis aflegden, dat het kind gedoopt was, maar niet in dien zin, dat zij ook zorgden voor de onderwijzing van het kind. In dit geval moesten zij leden der kerk zijn, en, gelijk latere Synoden telkens zeiden, gezond in het geloof en onbesproken in den wandel, menschen, die den Heere vreesden, die in leer en leven een voorbeeld waren en de kinderen in den weg der godzaligheid leerden wandelen.

Het nemen van getuigen is daarom in de Gereformeerde kerken, ook hier te lande, wel langen tijd nog in gebruik gebleven. Maar de nuttigheid, die eruit voortvloeide, schijnt niet groot te zijn geweest. Evenals in de Roomsche kerk, breidde men ook in de Gereformeerde kerken het getal der getuigen bovenmatig uit. De Provinciale Synode van Zeeland, in 1597 te Goes gehouden, droeg bijv. aan deputaten op, om de Staten der Provincie te verzoeken, dat zij op de veelheid der getuigen orde zouden stellen en op straffe verbieden zouden, meer dan vier getuigen voor ieder kind te nemen (Reitsma en Van Veen V 40, 44, 102).

Ook in de keuze der getuigen ging men zeer lichtvaardig te werk. Dikwerf lete men meer op stand en rang, op voordeel en eere, dan op zuiverheid van leer en leven. De Provinciale Synode van Zeeland, gehouden te Veere in 1610, klaagde erover, dat openbare goddelooze spotters en verachters der religie als getuigen werden toegelaten en vermaande de gemeenten, zulke personen niet als getuigen aan te nemen (ib. 99).

Langzamerhand is het nemen van getuigen in de Gereformeerde kerken hier te lande in onbruik gemaakt. In Engeland drongen de Puriteinen reeds veel vroeger op afschaffing aan. Maar ook in ons land was de nuttigheid te gering en het misbruik te groot, dan dat het zich bij ernstig gezinden kon staande houden.

En werkelijk bestaat er geen reden, om wederinvoering van dit oude gebruik te wenschen. In enkele gevallen zijn bij ontstentenis der ouders getuigen van noode. Maar indien de ouders leven en in staat zijn, om de doopsbelofte af te leggen, dan zijn zij daarvoor de aangewezen en verantwoordelijke personen.

Getuigen hebben immers juist in gevallen, als het erop aankomt, toch niets te zeggen. De ouderlijke macht breekt, indien zij wil, allen invloed der getuigen. Hun belofte is daarom, hoe goed gemeend ook, toch in zulke gevallen waar het noodig zou zijn, van schier geen waarde.

De ouders zijn de natuurlijke en geestelijke verzorgers van het kind.

Dat is het beginsel geweest, waar de Gereformeerden van uitgingen. En daardoor hebben zij het getuigenstelsel van zijn betekenis beroofd

en langzamerhand doen uitsterven. BAVINCK.

NAAR GROEN TERUG. (I)

Er is tegenwoordig duidelijk bij velen een opzettelijk streven, en bij anderen eene onbewuste neiging merkbaar, om in allerlei vraagstukken van den dag tot Groen terug te gaan.

Van de eerstgenoemden is de heer W. van Oosterwijk Bruyn een welsprekende tolk.

In 1890 gaf deze *Het Réveil in Nederland* in het licht, en deed daarin reeds uitkomen, welke diepe liefde de godsdienstige opwekking bij hem had, die onder den naam van het Réveil bekend staat en van welke hij zelf een zoon was.

Nog sterker treedt deze sympathie voor het Réveil in een nieuw boek op den voorgrond, dat door denzelfden Schrijver onder den titel: *Uit de Dagen van het Réveil* bij den uitgever Daamen te Rotterdam in het licht werd gezonden.

Daarin verhaalt de heer van Oosterwijk Bruyn in de eerste plaats de toebrenging van Capadose en Da Costa tot de Christelijke gemeente; geeft daarna eene levensbeschrijving van Capadose; bespreekt vervolgens het Christelijk standpunt van Groen van Prinsterer en zijne verhouding tot de Evangelische Alliantie, en voegt er dan ten slotte nog een paar opstellen over Bilderdijk en de Clercq aan toe. Heel het boek is belangrijk, want het is met warmte geschreven, ten deele uit persoonlijke herinneringen samengesteld, en door een geest van liefde en waardeering beziel.

De heer van Oosterwijk Bruyn leeft met heel zijn hart in het verleden terug. Het Réveil heeft een diepen, onuitwisbaren indruk op hem gemaakt. Hij vindt zich in den tegenwoordigen tijd met zijne scherpgeteekende richtingen niet meer thuis. Hij zou niets liever wenschen, dan dat de heerlijke dagen van vroeger herleefden.

Wat hem in het Réveil vooral aantrok, was de overeenstemming, die bij alle verscheidenheid alle broeders bleef vereenigen. Er was groot verschil van karakters en gaven, van rang en stand, van inzicht en richting; maar de liefde, de eenheid, de samenwerking werd er toch niet door gestoord. Men bepaalde zich tot de voornaamste Christelijke leerstukken, tot de hoofdwaarheden der Hervorming, en liet de kerkelijke verschillen tusschen Lutherischen en Gereformeerden, tusschen Methodisten en Doopsgezinden rusten. Allen leefden en werkten als Christenen saam; dat was hun naam; Gereformeerd, Lutherisch enz., was een gering geschatte bijnaam.

Uit dit gezichtspunt bespreekt de geachte Schrijver ook het standpunt van Groen van Prinsterer. Hij doet het zakelijk en objectief, maar toch zoo, dat hij diens richting ten spiegel voorhoudt aan de Christenen van thans, vooral aan die Christenen, die zich tegenwoordig liefst Calvinisten noemen.

Het jonge Calvinisme behaagt den heer van Oosterwijk Bruyn niet. Het maakt op hem geen aangename indruk. Hij heeft bewondering voor Calvin en gevoelt dankbaarheid jegens God voor zulk een man in zulk een tijd. Maar dat verontschuldigt toch geen afgoderij, geen toekenning van meer dan betrekkelijk gezag aan het Calvinisme, geen verheffing van de Calvinisten boven alle andere Christenen (bl. 71).

De ultra's staan hem tegen, onder wie dikwerf wel uitnemende, beginselvaste, moedige Christenen worden aangetroffen, maar die zich niet kunnen voorstellen, dat zij in bunne opvatting in eenig opzicht kunnen falen, en die geen vertrouwen schenken aan wie niet in alles met hen overeenstemt (bl. 143).

Aan zulke Christenen houdt de heer van Oosterwijk Bruyn het voorbeeld van Groen van Prinsterer voor oogen, die, ofschoon de zegeningen van het Calvinisme dankbaar erkennende, toch volstrekt geen Calvinist was in de hedendaagsche beteekenis van dien naam, maar die ten einde toe was en bleef een zoon van het alle Protestantische Christenen vereenigende en samenbindende Réveil.

Deze teekening van het standpunt van Groen is in hoofdzaak juist. Ofschoon als jurist en als historicus hoe langer hoe duidelijker de geschiedkundige beteekenis van het Calvinisme inziende, dacht Groen er nooit aan, om als Calvinist zich van zijne Protestantische mede-Christenen af te zonderen of zich tegenover hen te stellen.

Hij stond en bleef staan, zoowel in zijn kerkelijk als in zijn politiek program, op den grondslag van de hoofdwaarheden der Hervorming. De belijdenis der praedestinatie had nimmer voor hem die beteekenis, welke er in de Gereformeerde religie aan toegekend werd. Het was er hem steeds om te doen, om de geloovige Protestantische Christenen bijeen te houden en tot eene gezamenlijke actie te brengen. Hij was geen zoon van Dordt, maar een kind van het Réveil en is dat gebleven tot in zijn laatste levensjaren toe.

En toch is het eene vergeefsche poging, als de heer van Oosterwijk Bruyn ons in dezen zin tot Groen terugroept. Zijne bedoeling is daarbij te waardeeren, en de poging zelve verklaarbaar.

Ook is het jongere Calvinisme tot ernstig zelfonderzoek geroepen, als het op een man als den heer van Oosterwijk Bruyn den indruk maakt van betweterij, liefdeloosheid en eigengerechtigheid.

Maar toch is zijne poging van te voren met onvruchtbaarheid geslagen.

Want ten eerste waren al de verschillen, die later duidelijker aan den dag zijn getreden, reeds van den aanvang af onder de mannen van het Réveil zelve aanwezig. Zij zijn niet door invloeden en werkingen van buiten uit-eengedreven, maar verschilden onderling zoo zeer, dat zij vanzelf uiteen moesten gaan, zoodra het bewustzijn rijpte en de overtuigingen zich ontwikkelden. Groen en van der Brugghen, de la Saus-saye en de Liefde, Da Costa en Beets, om niet meer te noemen, moesten uiteengaan, zoodra de kinderlijke, naieve periode voorbij en het bewuste leven van den mannelijken leeftijd aangebroken was. Het Réveil droeg zelf van den beginne af verschillende richtingen in zijn schoot.

Ten tweede waren die verschillen niet onbeduidend, maar gingen met de hoofdwaarheden des Christendoms op het nauwste samen. Zij betroffen toch Schrift en belijdenis, kerk en staat, natuur en genade, en grepen zelfs in op het geloof aangaande de Drieëenheid, den persoon en het werk van Christus, ja op heel de dogmatiek. Het is toch eene gansch verkeerde voorstelling, alsof de mannen van het Réveil in de hoofd-artikelen van het Christelijk geloof volkomen overeenstemden, en eerst in enkele ondergeschikte artikelen verschilden. Zoo mechanisch hangen de artikelen des geloofs niet saam. Zij zijn geen korrelen droog zand maar vormen een organisch geheel. Wijziging van het eene heeft ook wijziging van het andere ten gevolge. De belijdenis van de Twaalf Artikelen is, schoon in woorden overeenstemmend, zakelijk in de Roomsche kerk eene andere dan in de Protestantische, in de Gereformeerde kerk eene andere dan in de Lutherische enz.

En daarom ten derde ook, voor een wederom innemen van het standpunt, waarop Groen zich plaatste, bestaat er thans geen gelegenheid meer. Ja, hoezeer de Gereformeerden van den tegenwoordigen tijd, inzonderheid de zonen der Scheiding van 1834, altijd met groote dankbaarheid gedenken zullen het kloekmoedig optreden van Groen voor de rechten der kerk en der belijdenis, voor de rechten ook van hen, die, om bij de kerk te blijven, van het Hervormd Genootschap zich scheidden — zij blijven het betreuren, dat de mannen van het Réveil, en onder hen ook Groen, de diepingrijpende kerkelijke quaestie steeds van de baan hebben geschoven.

Deze werd hun wel onder de oogen gebracht. Het groote belang van dit vraagstuk werd wel door hen gevoeld. Soms moesten zij er wel iets van zeggen. Maar zij hebben toch dit vraagstuk niet aangedurfd. Vóór alles moesten de broeders vereenigd blijven. De Christelijke partij moest in stand gehouden worden. En daarom werd de schoolstrijd op den voorgrond gesteld. Dat was het middelpunt, waarom alle geloovigen zich scharen konden.

Met welk gevolg, is bekend. Alleen de mannen der Scheiding bewandelden een anderen weg.

Zij reformeerden eerst de kerk en gingen toen over tot het stichten van scholen, voor lager en ook voor hooger onderwijs.

Zij wandelden daarbij in het voetspoor der Hervormers, die dezelfde methode gevolgd hadden. En de geschiedenis heeft hun doen gerechtigd. Althans kan hierover in de Gereformeerde kerken geen twijfel bestaan. BAVINCK.

Politieke Beschouwingen.

Zoals wij verleden week nog even konden berichten, zijn de Mogendheden eindelijk tot eenstemmigheid gekomen in betrekking tot de eischen aan China te stellen. Of nu echter dit land bereid zal zijn aan die eischen te voldoen — is een andere vraag, waaromtrent veel onzekerheid heerscht. De Keizer van China antwoordde d. d. 14 Nov. aan Keizer Wilhelm op diens brief van ultimo September wel zeer zachtelijk, maar niet minder voorwaardelijk. De hoofdzaak is, dat hij veel belooft, maar weinig zekerheid biedt, en gaarne naar Peking zal terugkeeren als de vredes-onderhandelingen tot een gewenscht einde zullen gekomen zijn. Maar dat is juist de kwestie. De groote Li toch maakte bezwaren tegen de voorstellen der Mogendheden. Men seint namelijk uit Peking dat hij den gezanten een Keizerlijk edict overhandigde, dat slechts belachelijk zachte straffen aan de officieele, hooge personen oplegt. Ook zou hij tevens verklaren, dat dit de laatste bestraffing is, die het Hof kan opleggen en dat hij en Ching door den Keizer met strenge bestraffing gedreigd zijn, indien zij er niet in slagen de gezanten tot aanneming van dit laatste compromis te bewegen. Doch de uitwerking van dit edict zou precies tegen-

overgesteld zijn aan wat China wil bewerkten; het heeft de gezanten versterkt in hun besluit om voor de raaddraaiers de doodstraf te eischen. En zoo gaat het voort ten bewijze, dat men nog weinig opschiet.

Van de oorlogstoestanden is ook heel weinig met zekerheid bekend. Het eene oogenblik seint men dit en dan weer dat en alleen zooveel is duidelijk, dat van orde of vrede nog geen sprake is.

Ook ten opzichte van de toestanden in Zuid-Afrika heerscht veel onzekerheid. Zelfs van gevechten, die reeds voor enkele dagen geleverd zijn, komt men niet het ware te weten. Dat het daarbij niet aan allerlei wonderbare geruchten en berichten ontbreekt, laat zich begrijpen. Men moet toch wat berichten. Botha zou zelfs te Roosenekal een Boeren-Republiek opgericht hebben. Natuurlijk wil dit alleen zeggen, dat hij, in verband met het klimaat, de Regeering een weinig meer Zuidelijk heeft verlegd, West van Lijdenburg. Van geneigtheid om 't bijtje er bij neer te leggen getuigt dit zeker niet, maar wel van reorganisatie en van oprdingen naar het Zuiden. Ook hiervan kunnen wij zeker zijn — dat de strijdende Burgers nog alles behalve wijkend zijn of den moed opgeven. De plaatsen waar zij verschijnen nemen weer in aantal toe en zij zelve blijven vol goeden moed en hebben, dank zij hetgeen ze op de Engelschen telkens veroveren — weinig gebrek aan levensvoorraad en kleeren.

Vooral in den Vrijstaat is de toestand voor de Engelschen ongunstig.

Zij gaan echter voort met plunderen, verbranden en — verbrannen van vrouwen en kinderen; de Europeesche Regeeringen vernemen het en blijven — onnaamdoenlijk. Welk een oordeel!

De Franse Regeering kon zich, ondanks de aanvallen in de Kamer op haar van verschillende zijde gericht, nog steeds handhaven. Het debat over de zoogenaamde nieuwe schandalen met het verleenen van ridderorden, liep dus af, dat een votum van vertrouwen werd aangenomen met 379 tegen 31 stemmen. Hoe groot deze meerderheid ook zij, toch teekent ze duidelijk de onzekerheid van den toestand. Die 379 stemmen vormen niet eens de meerderheid van de Kamerleden en de rechterzijde, die zich nu onthield, zit op de loer om bij gelegenheid haar een nederlaag toe te brengen. Iets dat daarop geleek, viel dan ook dadelijk na het eerste votum voor. Aan de orde was de wet tot herziening van het tarief op de dranken. Bij de behandeling van art. 1 diende een lid een tegenvoorstel in, dat met 251 tegen 240 stemmen werd aangenomen. Daarbij werden alle rechten op wijn, bier en cider afgeschaft. Toch ging men verder met behandeling door. Onzekerheid teekent dan ook hier den toestand.

Ook de Duitse Regeering is nog niet gerust over hare aanvraag van ruim honderd miljoen voor den krijgstoet in China. Wel maakte de rede van den Rijkskanselier een zeer goeden indruk. Wel sprak de Regeering het deemoedig uit, dat zij 't recht van den Rijksdag niet had willen verkorten, maar de verdere debatten leerden, dat het gevaar nog niet geheel is geweken.

Toch zal 't ontwerp wel aangenomen worden. De Gelderland, met President Krüger aan boord, was Woensdag voor het zeegat van Marseille, maar het zal wel heden Donderdag zijn eer bij aan den wal kan komen.

Zij de Heere met hem en ons gebed voor hem tot God, die alleen verlossen kan! NOORDTJIZ.

EEN ANDERE RAAD.

In *de Heraut* van 4 Nov. j.l. wordt door Dr. Kuyper inzake de ineen-smelting van de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit en de Theol. School der Geref. kerken een raad gegeven, waarmee ik mij niet kan vereenigen.

Aan het slot van een serie Artikelen over een besproken mingoede verhouding tusschen die beide inrichtingen van onderwijs, laat de geachte Redacteur zich aldus uit:

„Onze raad zou daarom niet zijn, dat de Curatoren of de Senaten met elkander tot een overeenkomst inzake de promotie zochten te geraken, maar heel anders, dat ze den tijd, die aan de eerstkomende Generale Synode voorafgaat, besteden mochten, om tot een plan van ineen-smelting te komen, waarvoor, wij zijn er zeker van, bij beide inrichtingen op hartelijke sympathie te rekenen valt.”

Tot mijn leedwezen moet ik zeggen, dat Dr. Kuyper zich vergist inzake de hartelijke sympathie ten minste wat mijn persoon betreft.

Alleen wat door hem wordt afgeraden heeft mijn volle sympathie. Ook ik verwacht geen heil van een poging tot een overeenkomst inzake de promotie.

Maar nog minder heil zie ik in een vernieuwd pogen om tot een plan van ineen-smelting der beide inrichtingen te komen. Zeker, die ineen-smelting is lang mijn ideaal en mijn streven geweest.

Doch ik gevoel mij gedrongen te verklaren, dat ik langzamerhand ter dezer zake van gevoelen veranderd ben.

Ik achtte het tot nog toe niet noodig, dat publiek uit te spreken, wijk ik oordeelde dat deze kwestie na het besluit der jongste Gen. Synode ten minste in de eerste jaren van de baan was.

Nu echter Dr. K. haar weer aan de orde meent te moeten stellen, gelijk hij alleen dat kan en mag, en daar hij uitgaat van de bij hem vaststaande zekerheid, dat er in dezen op hartelijke sympathie bij beide inrichtingen te rekenen valt, mag ik, om misverstand te voorkomen, niet langer zwijgen. Stilzwijgen zou als toestemming kunnen worden aangemerkt.

De motieven van deze wijziging of verandering van gevoelen en streven, ben ik natuurlijk bereid te geven. Doch daarvoor is het nu de plaats en gelegenheid niet. Tegenover „onze raad” van Dr. Kuyper ben ik zoo vrij in alle bescheidenheid mijn raad te geven. En dat niet aan Curatoren en Senaat, want die hebben mijn raad niet gevraagd en van ongevraagd advies is men vaak weinig gediend.

Mijn woord mag dan ook eigenlijk niet den naam van raad dragen. 't Is meer een wensch, een oordeel te midden der kerken uitgesproken en van een broeder tot de broeders gericht.

Naar mijn oordeel dan, is ditmaal de raad van Dr. K. niet goed.

Begint niet voor de zooveelste maal aan een nieuw plan van ineen-smelting. Laat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Geref. grondslag ongehinderd en vrij arbeiden aan hare schoone en voor Land en Volk zoo gewichtige taak.

Laat ze zelfstandig en onafhankelijk, souverein op haar terrein, arbeiden aan hare Hoogeschool, die zoozeer de inspanning van al hare krachten vereischt en verdient.

Laat ze dat doen zonder ook door de kerken in het een of onder gedrongen en gehinderd te worden in hare vereischte ontwikkeling naar Geref. beginselen.

Hare Universiteit blijve ook in dezen een Vrije Universiteit.

Laten ook de kerken zooveel in haar is zorgen voor den groei en bloei harer Theol. School ter wetenschappelijke opleiding van dienaren des Woords.

Laten Vereeniging en kerken in dezen, elk vrij en zelfstandig haar gang gaan, opdat elk haar eigen School naar eigen aard en bestemming kan inrichten.

Daartoe is noodig natuurlijk, dat het contractueel verband, dat er tusschen gen. Vereeniging en de Geref. kerken inzake de Theol. Faculteit bestaat, verbroken wordt.

Formeel is uiteraard tegen die verbreking geen bezwaar, want de Vrije Universiteit staat, ook wat hare Theol. Faculteit betreft, buiten de vereeniging der kerken, in 1894, gesloten.

Vrije studie blijve echter gehandhaafd, gelijk ook toen door de kerken wederzijds is bedongen. Aan de Theol. Candidaten der Vrije Universiteit blijft dan de toegang tot den dienst des Woords in de Geref. kerken open naar de amptantie op Art. 4 D. K. O. door de Gen. Synode van 1893 gegeven. Zoo bewaart ieder haar vrijheid en haar recht, terwijl de kerken haar eigen Theol. School, de Vereeniging haar eigen Universiteit behoudt.

Zie daar in 't kort mijn raad, indien ik van raad mag spreken, tegenover „onze raad” van Dr. Kuyper.

D. K. WIELENGA.

KERSTFEEST- EN WINTERGAVEN.

Zuid-Oosthoek van Friesland.

M. d. R! Mogen wij in de Bazuin eenige plaatsruimte vragen voor onze armen en belagingswaardigen Z.-O.h. Aangezien er zooveel gevraagd wordt, voor verschillende doeleinden, betreffende de uitbreiding van het koninkrijk Gods, ontzinkt ons bijna de moed, om weer eens aan te kloppen bij onze vrienden en vriendinnen. Maar wij dachten, bij 't geen wij vroeger en nu ontvingen, als onze vrienden en vriendinnen zich zulk een liefde-arbeid weer eens wilden getroosten, en bij vrienden en kennissen betrekkelijk kleine giften gingen inzamelen, wat kon er dan al bijeengebracht worden, zoodat zelfs bij de gevers haast niet gevoeld werd, dat zij er armer van werden; en wat zouden wij met de onderwijzers in den Z.-O.h. van Friesland daardoor gebaat worden, om ermee bij het opkomend geslacht te arbeiden, die wij trachten bekend te maken met den dierbaren naam van Jezus, als den Herder en Zaligmaker van 't verloren. Wij hebben ook meermalen hulp mogen ervaren van onze vrienden en broeders onderwijzers van de scholen met den Bijbel, en broeders onderwijzers van Zondagsscholen, door giften van hunne leerlingen, die in betere conditie verkeerden, dan die arme ongelukkige kinderen in den Z.-O.h.

Och vrienden en vriendinnen, denkt er s.v.p. nog eens aan, of het niet mogelijk is, om zoo weer wat voor ons te verzamelen.

Ja met meer vrijmoedigheid dan ooit te voren, roepen wij onze Christelijke vrienden en vriendinnen toe, helpt ons om Jezus wil, tot steun van de honderden, ja duizenden havelooze kinderen, die nog in den Z.-O.h. rondslenteren, en nog geen Jezus en zijn Woord kennen. De onderwijzers aldaar roepen ons gedurig toe: help ons waarde br. Wouda gelijk andere jaren, en zoo mogelijk nog meer, opdat wij meer kinderen onder de beoefening en beademing des Woords kunnen krijgen. Mede-belijders des Heeren, zullen wij die broeders moedeloos en schier machteloos laten staan; dat kan, dat mag toch niet. Erkennen wij dan toch onze voorrechten, en waartoe wij dan van Godswege geroepen worden.

Mogen wij daarom bij dezen nog een vriendelijk woordje en een biddend verzoek richten tot de Zuster-vereenigingen, Naakransen en de medelijdende Dorkas-vereenigingen enz. enz. om ons in dezen winter weer te helpen aan eenige kleeding en dekking voor die arme stumpe, die half naakt van de kou bibberen. Ach, het zijn menschen-wezens van dezelfde beweging als wij, en wat hebben wij, dat wij niet ontvangen hebben, is het niet door de vrije gunst des Heeren, dat wij meer bevoorrecht zijn?

Gedenken wij toch aan het Woord des Heeren Jezus, die ons beval, onze naasten wel te doen. Vriendinnen des Heeren, wilt gij een goed werk om 's Heeren wil doen, waar zoudt gij het beter kunnen besteden dan aan Friesland's Z.-O.h.? Wij willen u nog in naam van de arme hutbewoners, vriendelijk en hartelijk bedanken voor de milde bezendingen van verleden najaar, wij wenschten wel, dat gij hadt kunnen deelen in hun blijdschap in de eerste plaats, en dat die van de Zondagsschool-onderwijzers en Bijbel-colporteurs, die daar werkzaam zijn, toen zij drachten goederen bij ons vandaan haalden, of het hun met de tram werd gestuurd. O, daar doet men zoo onbeschrijfelijk veel mede, om alzoo ingang te krijgen voor het geestelijke voedsel. Helpt, helpt ons daarom weder om 's Heeren wil, tot onze bemoeiding en vertroosting.

Uw smeekende vr. en br.,

Heerenveen, J. Wouda,
(Oranjemond.) Corr. v. Jachin.

Het blad der Waldenzer kerk verscheen bij gelegenheid van den moord van Koning Humbert van Italië in rouwrand, met de uitschrijving door haar Tafel, of Syn. Commissie, van een gedachtenis- en bedestond bij deze beproefing van het vaderland. Tevens werden de feiten herhaald, door welke Koning Humbert bewees, dat hij meer voor de Waldenzen heeft gedaan, dan eenig Vorst uit zijn Huis deed.

Theodoor Fliedner, wiens honderdste geboortedag 21 Jan. 11. herdacht werd, moest menigmaal op reis gaan voor zijne arme gemeente te Kaiserswerth, die zijn traktement van 180 thalers niet kon betalen. Na zich verlaten te hebben, werden en wezen aangetrokken te hebben, werd in 1826 door hem de Rijnsch Westfaalsche Vereniging voor gevangenen opgericht. In 1833 nam hij zelf vrij geworden gevangenen in zijn tuinhuis op. In 1836 kocht hij in Kaiserswerth het eerste huis voor ziekenverpleging. Dit huis is sedert aanzienlijk uitgebreid, en heeft nu 31 ramen in den voorgevel. Thans bestaan er reeds 80 zelfstandige „moederhuizen“ met 15000 zusters, die op 5000 stations over de geheele wereld werkzaam zijn tot hulp van zieken en verdere noodlijdenden.

Zendingling Woodroffe deelde onlangs het volgende mede uit China. In het stadje Totang, in Chansi, woonde een arme oude Chinees Li, die Christen geworden was. Jaren lang hielp hij Bijbels en trakaten verspreiden, schoon hijzelf niet lezen kon. Toen hij oud werd, kon hij dit niet meer, en leed soms honger en koude. Een neef van hem, die echter een Heidenische monnik gebleven was, stak hem nu en dan wat toe. Doch Li gaf hem onbeschoornd te verstaan, dat alleen Jezus een mensch bekeeren en doden opwekken kan, en dat, wat zijn neef hem gaf, van zijn hemelschen Vader kwam. Toen liet de neef uit boosheid Li aan zijn gebrek over. Li zette zich echter dadelijk aan 't bidden, toen de nood aan den man kwam. Ook kende hij de geschiedenis van Elia en de raven. Pas was hij aan 't bidden, of hij hoorde een ongewoon leven boven zich. Naar buiten gaande, zag hij een bol broods van het dak rollen, en weldra lag ook een stuk lamsvleesch bij het brood. Naar boven ziende, zag hij twee vechtende gieren in de lucht. . . . Hij raapte dadelijk een en ander op, God dankende. Toen de neef hem uit ongerustheid weer kwam zien en vleesch in den pot rook, verbaasde hij zich over het geval. . . . Maar, wat nog beter was, hij leerde hierdoor in den God van Li gelooven, en werd een helper van Woodroffe.

Ingezonden.

Mijnheer de Redacteur!

Mag ik UEd. verzoeken, onderstaande een plaatsje te gunnen in de *Bazuin*? In No 41, handelende over het 3de stuk der Pastorale Conferentie, las ik tot mijne verbazing, dat door Dr. Schot op die vergadering beweerd is, dat in Johannes 3, waar van de wedergeboorte sprake is, dezelve geleerd wordt zonder enig middel, maar dat ze daar nitsluitend aan den Heiligen Geest wordt toegeschreven. Mij daarentegen dunkt, dat we in Johannes 3 wel degelijk een middellijke werking des Heiligen Geestes ontwaren. Wat beteekent anders het woord van Jezus aldaar: „Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet ook de Zoon des menschen verhoogd worden. Tot welk doel? Omdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verder, maar het eeuwige leven als vrucht der wedergeboorte hebbe. Want het is toch al te dwaas, wanneer wij op natuurlijk of geestelijk gebied leven zien, ons te bekommeren, of zoo iemand wel geboren is.

De hoog bevoorrechte Johannes, die aan het Avondmaal aan den boezem van Jezus lag en misschien beter dan iemand de harts-gedachten van Jezus verstaan heeft, leert ons nog in lateren tijd in een zijner Zondbrieven: Een iegelijk die gelooft, dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren. Ook hier wordt de wedergeboorte in verband gebracht met het kruis van Christus. Ook wanneer Jezus tot Nicodemus zegt: „Zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan, — worden we door water herinnerd aan den zondvloed van Jezus; want dezelfde Johannes legt er nog al nadruk op, toen hij later op Golgotha stond onder het kruis van zijnen Zoon, dat een der krijgsknechten zijne zijde doorstak met een speer en terstond kwam er bloed en water uit, ten teken dat Hij waarlijk gestorven was en God volkomenlijk voldaan had. Hij legt er klem op, dat hij deze dingen gezien heeft en ze te boek stelt, opdat ook anderen gelooven mogen. Ook zinspeelt hij, naar mijn inzien, op deze gebeurtenis, wanneer hij verder zegt: Drie zijn er die getuigen op de aarde, de Geest, het water en het bloed en deze drie zijn één.

Ook leert Paulus: Wij zijn met Hem begraven door den doop in den dood. Ook weten we, dat Jezus geleerd heeft, dat de Heilige Geest in den regel niet onmiddellijk werkt. Jezus zegt van Hem: die zal mij verheerlijken, want Hij zal het uit het mijne nemen en u verkondigen; met andere woorden.

Wat Jezus gedaan heeft buiten den zondaar, is het rustpunt der ziel, en geenszins de bedoeling des Geestes, om den zondaar te laten rusten in het onvolledige werk des Heiligen Geestes in den mensch. De Apostelen, als gezanten van Christus, en bekwaamd door den Heiligen Geest, hebben dan ook niet als rustpunt den Geest verkondigd, maar Christus als het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, indien ze in Hem geloof. Ze hebben het aan Joden en Heidenen verkondigd, dat Jezus een volkomen Zaligmaker is, en dat Hem te bezitten en aan te nemen als Zaligmaker uitwisseling en reiniging bunnar zonde tengevolge zou hebben; daarentegen Hem te verwerpen het zwaarste oordeel met zich brengt. Hoe

zullen wij ontvlieden, indien we op zoo groote zaligheid geen acht nemen?

Ook trof mij de barre uitdrukking van Dr. Schot: De verworpenen kunnen niet komen tot geloof en bekeering en daarom is het nutteloos hen te beaarden. Het schijnt hier meer Mohammedaansch dan Christelijk; want mij is altijd geleerd, dat men wel van zijne verkiezing, maar nooit van zijne verwerping kan verzekerd zijn. Nu weet ik wel, dat tegenwoordig door sommigen, zoo niet helaas door velen, in tegenstelling van Jezus en de Apostelen, ja God den Vader zelf, het Evangelie niet meer wordt gepredikt aan alle creaturen, maar alleen aan dezulken, waar de vruchten der verkiezing aanwezig zijn. Daarentegen, toen God de Vader Genesis 3 tot onze voorouders in het Paradijs kwam met de belofte van het vrouwenzaad, openbaarden ze geenszins vruchten der verkiezing, want Adam legde de schuld op Eva en God en Eva op de slang.

Dr. Schot is niet ongelijk aan de tien verspieters. Ook heeft Jezus zijne Apostelen geleerd in de gelijkenis van den zaaiër, dat slechts een vierde deel gewenschte vrucht gaf; nochtans kregen ze in last: Predikt het Evangelie aan alle creaturen. En toen Hij de zeventig uitzond, moesten ze, evenals de zeventig Israëlieten bij de inneming van Kanaän, hun den vrede toeroepen; en al wisten ze ook vooruit, dat God aan Mozes en de vaders beloofd had, hun het land Kanaän te zullen geven, nochtans waren ze aan Gods gebod gehoorzaam. En de Gibeonieten en Rachab de hoere, die vrede met Israël maakten, zijn door God gespaard.

Ook weten we, dat Jezus beveelt: Dwingt ze om in te komen, opdat mijn huis vol worde. En het vischnet moet zoo ruim zijn, dat het aan goede en kwade visschen wordt voorgehouden; eerst wanneer ze kwaad blijken, worden ze weggegooid. Wanneer de Apostelen geen ruimer Evangelie hadden verkondigd dan tegenwoordig sommigen — „Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren“, had nooit vervuld kunnen worden.

H. J. W. TE RAA.

Winterswijk, 22 October 1900.

Boekaankondiging.

De Zendingseeuw voor Nederlandsch Oost-Indië, door S. Coolsma, Director van het Zendingshuis der Nederlandsche Zending-vereniging. Bureel de Vredede, Dordrecht. Prijs f 4,90.

De heer S. Coolsma is van voornemen om een overzicht in het licht te geven van hetgeen in de afgelopen eeuw door de verschillende Zendingcorporaties onder de talrijke volken van onze Oost is verricht. Als gewezen zendingling en als Director van het Zendingshuis der Nederl. Zendingvereeniging, die ten behoeve der kweekelingen de geschiedenis der Zending in Nederlandsch Oost-Indië behandelen moest, is hij daarvoor de aangewezen man. Maar de Uitgever durft dit werk niet ter perse leggen, tenzij hij eerst van genoegzame belangstelling bij het publiek en van een voldoende aantal in-teekenaars verzekerd zij. Het werk wordt waarschijnlijk 800 à 900 compres gedrukte bladzijden groot, en komt aan de eerste 500 in-teekenaars slechts op den prijs van f 4,90 te staan. Waarlijk niet te duur! Mogen daarom spoedig vele in-teekenaars den Schrijver en den Uitgever tot het perse leggen van dit belangrijke werk doen besluiten. De proefaflevering belooft iets goeds. De inhoudsopgave is rijk. De Koningin en de Koningin-Moeder vereerden het werk reeds met hare in-teekening. Het is wenschelijk, dat vele Nederlanders dit Koninklijk voorbeeld zullen volgen.

Het Boek der Toekomst. De Openbaring van Johannes voor de Gemeente des Heeren uitgelegd door Dr. J. H. Gunning J.H.z. predikant te Utrecht. Utrecht Kemink en Zoon 1900.

Met groote dankbaarheid leggen wij na lezing en overdenking dit boek van Dr. Gunning over de Openbaring uit de hand. Geheel erdoor voldaan zijn wij niet. De bezwaren, die bij de vorige afleveringen werden geuit, blijven bij deze slotaflevering bestaan. Zij zijn zelfs nog vermeerderd. Want, behalve dat enkele tekstverklaringen ons minder waarschijnlijk voorkomen, hebben wij zeer ernstige bedenking tegen de wijze, waarop Dr. Gunning over de eeuwige straffen spreekt, en die het vermoeden doet oprispen, dat hij een voorstander is van de onschijn-tuurlijke leer der conditioneele onsterfelijkheid, verg. bl. 396, 397, 401, 403. Maar behoudens deze bezwaren, begroeten wij de verschijning van deze uitlegging der „Openbaring“ met groote vreugde. Aan de willekeur, die in vroeger tijd bij de verklaring van dit Bijbelboek zoo groote rol speelde, heeft Dr. Gunning paal en perk gesteld. De „Kirchengeschichtliche“ exegese wordt door hem verworpen, en de „endgeschichtliche“ verklaring met de „zeitgeschichtliche“ in verband gezet. Het is, zoals Dr. Gunning in de Inleiding bl. LXVI en ook elders, bijv. bl. 355, zegt, dat de profetie in dit boek, evenals overal in de Schrift, wortelt in de historie, maar dan uit de historie van het heden zich hoog verheft en ver in de toekomst zich uitstrekt. Aan dezen goeden regel blijft de geachte Schrijver bij zijne verklaring getrouw. Hij zoekt evenmin alles letterlijk op te vatten als alles te vergeestelijken. Hij tracht overal het evenwicht te bewaren en streeft ernaar, om zoowel de historische aanleiding voor de profetie als hare blijvende betekenis, ook voor de gemeente des Heeren in den tegenwoordigen tijd, in het licht te stellen. Zelfs zijne opvatting van het duizendjarig rijk bl. 386, 387, hoewel lang niet aannemelijk, valt mede en is aan alle grof-zinnelijke verwachting gespeend. Wij zijn den geachten Schrijver daarom voor dezen zijn arbeid zeer dankbaar en hopen van harte, dat het hem, ook naar zijn eigen wensch en voornemen, bl. LXVIII, gegeven moge worden, nog menig Bijbel-

boek op deze, veelszins uitnemende wijze voor de gemeente te vertolken.

BAVINCK.

ADVERTENTIËN.

De Heere schonk ons J. J. Zondag zeer voorspoedig een welgeschapen ZOON.

G. TEN BRINK.

J. TEN BRINK—

Op 't Holt.

ENSCHÉDÉ.

De Heere verblijdde ons heden door de v. v. v. spoedige geboorte van een ZOON.

J. H. WITZEL.

A. C. WITZEL—

WAGEMAKER.

HILVERSUM,
18 Nov. 1900.

De ondergeteekende betuigt hartelijk dank voor de ontvangen belangstelling op haren 50sten jaardag.

WED. J. P. OGGEEL.

AXEL.

Voor de vele blijken van belangstelling ondervonden bij de herdenking van ons veertig jarig huwelijk betuigen wij onzen hartelijken dank.

M. BOSMAN

EN ECHTGENOOTE.

RHOON,
5 Nov. 1900.

Voor de vele blijken van belangstelling, ondervonden bij het overlijden van onzen geliefden Man en Vader, den heer ARIE VAN HAERINGEN, betuigen wij onzen hartelijken dank.

DE WED. A. VAN HAERINGEN

en kinderen.

DEDEMSVAART,
14 Nov. 1900.

De ondergeteekende zeggen, mede namens hunne Kinderen, bij dezen hartelijk dank voor de vele en treffende bewijzen van belangstelling, in de jongste dagen ontvangen.

S. T. GOSLINGA

EN ECHTGENOOTE.

SCHIEDAM,
16 November 1900.

Den 28 Nov. hoopt D. V. onze gel. Br. en Zw. de Wel-eerw. heer

M. H. K. MOL,

Pred. te Zwartewad, den dag te herdenken waarop hij vóór 25 jaren in de Bediening des Woords werd gesteld.

Stelle de Koning der kerk hem nog vele jaren ten rijken zegen voor zijne gemeente.

Mede namens zijne Neven en Nichten,

G. A. DE WALLE.

J. A. A. DE WALLE—

Mol

W. BOSCH.

C. M. H. BOSCH—Mol.

Zoo de Heere wil en zij leven, hopen onze geliefde Ouders P. KEUTER EN H. PASTERKAMP den 27en November a.s. hunne 25-jarige Echtvereeniging te herdenken. De Heere sterke hen op hunnen verderen levensweg. Hunne dankbare kinderen. URK, 22 Nov. 1900.

Het behaagde den Almachtige hedenmorgen van ons weg te nemen onzen geliefden Vader, Behuwd- en Grootvader

Fokke Strijker,

in den gezegenden ouderdom van bijna 87 jaren. Hoewijl diep bedroefd, behoeven wij over zijn heengaan niet te treuren, want zijn getuigenis was, dat hij door Gods genade steeds vast mocht staan in het geloof, en bevestigde dat het leven hem Christus was en het sterven gewin. Uit naam der kinderen, HARM DALING.

BEILEN,
15 Nov 1900.

Heden nam de Heere, tot onze diepe droefheid, onze innig geliefde Echtgenoot en zorg-volle Moeder, Mejuffrouw Johanna van de Weg- VETTEN, in den ouderdom van bijna 76 jaar tot zich. Een diepe wonde sloeg ons de Heere daarmede, doch de hoop dat zij is ingegaan in de woningen, die Christus Jezus bereid heeft voor hen, die in Hem gelooven, lenigt onze smart. A. VAN DE WEG. J. STERK VAN DE WEG. G. VAN DE WEG. MAGDA. WILHA. VAN DE WEG. DORDRECHT, 13 Nov. 1900.

Heden overleed, na een ziekte van eenige weken, onze geliefde Echtgenoot, Vader en Behuud-vader

Pieter Sietses van der Veen,

in den ouderdom van ruim 83 jaar. Hij is heengegaan in het geloof, dat Christus zijn Zaligmaker is en in de verwachting der eeuwige zaligheid, gelijk hij dit ook in zijn ziekte gedurig uitsprak.

WED. C. J. v. D. VEEN—

WOUDHUIS.

K. MULLER—v. D. VEEN.

T. MULLER.

DS. W. PERA.

Z. PERA—UDEMA.

ZUIDHORN.

17 Nov. 1900.

UITGELOOT No. 23

Geldleening Kerkgebouw Gereformeerde gemeente Delft.

VEREENIGING: „Tot Chr. Liefdadigheid“ te WAGENBORGEN.

Zullen we onze verpleegden, wier getal door de opening van het 4de huis alweer toegenomen is, op het a.s. Kerstfeest weder onthalen, dan hebben we daar toe veler hulp noodig. Wie wil ons, evenals vorige jaren, die hulp verleen? Elke gave in geld of natura zullen we zeer dankbaar aannemen.

W. K. H. MAGENDANS,

Directeur.

WAGENBORG, Nov. 1900.

Stoomkunstververij en Chemische Wasscherij O. Akkerman - Kampen.

Agenten: T. GAASTRA te BLOEMENDAAL; V. D. MOLEN te VELDWIJK; A. WARENGA te DENNENBOORD.

Op alle plaatsen Agenten gevraagd.

STEENWIJKER BEDDENFABRIEK, opgericht in 1889.

Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeën.

Citcheu, Wollen en Moltondekens en Beilijken in alle soorten.

Linnen Beilijken met Koorden gemaakt 2 persoons 1 bed, 1 peluw, 4 kussens f 7,—, f 9,—, f 12,—, franco thuis

No 1. Het nieuwe Reclame-bed 2 pers v. o. een Wollen, een Citcheu, een Moltondeken, 50 pd. fijne veeën, geen groen, 1 tijk gelijk bovenstaande en een overtrek voor bed en peluw, voor f 35,—.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. veeën, kost ook f 35,—, f 40,—, f 45,—, f 50,—, f 60,—, f 70,—.

Wie nu een van deze koopt, ontvangt voor f 2,— 2 halve matrassen toe.

VEEËN à 35, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120 en 150 cent het pond.

Prima zuivere Kapok. Wie nu een Kapokbed verlangt, ontvangt een 2 pers. bed, peluw en kussens, Satijntijk en 1 wollen- of fantasiedeken, 1 gewatteerde en 1 moltondeken en overtrek voor bed en peluw, voor f 25,—. Ieder Bed wordt in een kist verpakt. Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Met aanbeveling,

J. KETEL Rz.,

Z/z. Markt, Steenwijk.

P.S. Veeën tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters Gratis.

„Paul Kruger-School“

Onder dezen naam zouden we gaarne een Christelijke School in ons oud, bekend steleke, Koevorden, willen openen. Zij zou eenigermate in den zeer grooten geestelijken nood van dezen Oosthoek van Drente voorzien. Het modernisme is hier zóó oppermachtig, dat in een omtrek van 20 à 30 uur slechts één kleine, Christelijke School gevonden wordt. De onverschilligheid is in deze streken schrikbarend groot. Er is hier zooveel halfheid, onbeslistheid, lauwheid, gebrek aan ijver, liefde, bezieling voor God en Zijn dienst.

Broeders! Zusters! mogen en kunnen we die geestelijke ellende lijdelijk aanzien? Wordt 't niet hoog tijd, dat ook in Koevorden, de hoofdplaats van dezen dieptreurigen Oosthoek van Drente, een Christelijke School opgericht wordt? Doch de voorstanders in Koevorden kunnen niet alles doen. Door de voortdurende stijging der waarde van grond en huizen hebben we pl. m. f 8000 noodig, en hoogstens één vierde diersom wordt misschien in eigen omgeving verzameld.

Broeders en Zusters, vergeet niet, dat inzonderheid hier de oprichting eener School m/d Bijbel „Zendingarbeid“ is. Daarom oech helpt ons, om 's Heeren wil, aan een School, die wij uit hoogachting voor onze Transvaalsche Broeders en hun President

„Paul Kruger-School“

wenschen te noemen. Op deze School zal diezelfde Bijbel tot grondslag en richtsnoer genomen worden, welke „Oom Paul“ nog in den grijsen ouderdom met zoo taaien, bezielen en bezielenden moed en kracht voedt, zoodat hij, bij zijn worsteling met een overmachtigen vijand, in zeldzame mate deelen mag in de sympathie en hoogachting van schier heel de wereld. Onze groote behoefte bewege u.

Ook de kleinste gave zal in dankbaarheid aanvaard worden.

Met toebidding van 's Heeren zegen.

Namens het Bestuur,

DS. K. OUSSOREN TE KOEVORDEN.

D. WESTERA.

Gelieve giften aan den eerstondergeteekende te zenden.

Deze bede om hulp wordt ernstig en dringend aanbevolen door

DS. R. MULDER TE HAARLEM.

DS. J. BAVINCK TE KAMPEN.

DS. H. DIJKSTRA TE SMILDE.

DR. C. C. SCHOT TE HARDENBERG.

DS. R. HULS TE NIEUW-AMSTERDAM.

DS. J. VAN HENTEN TE DEDEMSVAART.

Roode Spaansche Wijn

uitmuntend van kwaliteit en smaak. Bizar geschikt om te gebruiken bij het H. Avondmaal. Prijs per anker f 34,—. Verkrijgbaar bij A. R. A. HAGT, Wijnhandelaar te Klundert.

Einde dezer week zijn al de bestelde ex. van

Gezelle Meerburgs

Chr. Volks-Scheurkalender verzonden.

H.H. Zondagsschoolonderwijzers, welke eenen Scheurkalender ter uitdeeling gebruiken, bestellen er geene voor zij de recensie der commissiën van „Jachin“ in de Boekbeoordeeling gelezen hebben over het schild en den inhoud van dezen Kalender. De Boekbeoordeeling verschijnt begin der volgende week.

A. GEZELLE MEERBURG.

HEUSDEN, Nov. 1900.

Bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te Heusden verschijnt elke maand:

Wat zegt de Schrift?

Maandblad tot bevordering van het rechte lezen en uitleggen van Gods Woord, onder redactie van Prof. L. LINDEBOOM, Hoogleraar a/d Theol. School te Kampen.

Elk No. bevat 16 bladz. van 2 kolommen. in royaal-8o formaat, en is voorzien van een omslag. Bij No. 12 wordt gratis een stevige omslag met register toegezonden.

Reeds 11 No's. zijn verschenen.

De prijs is slechts f 1,50 per jaar, franco per post. Men kan in-teekening zenden rechtstreeks aan den uitgever, en ook door een soliede boekhandelaar.

Voor de regeling der opgave van den 2en Jaargang wordt spoedige opgave van nieuwe in-teekenaars verzocht.

Ook worden soliede Colporteurs gevraagd, tegen behoorlijke vergoeding. Zich te adresseeren aan den Uitgever te Heusden.

ZANGGEZELSCHAPPEN.

Bij ZALSMAN te Kampen is verschenen:

HOSANNA.

64 Liederen voor drie- en vierstemmig Mannenkoor, ten dienste van Jongelingsver. en Christ. zanggezelschappen. Door SERNE. f 1.25.

DE ZINGENDE PELGRIM. 25 Liederen voor Christ. zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent

LIEVEN EN LOVEN.

25 Liederen voor Christ. zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent.
DE CHRISTEL. ZANGER. 20 Liederen voor zanggezelschappen en huisgezinnen. Door VAN WIJCK. 25 cent.

DE ZANGVRIEND.

34 Meerstemmige Christ. liederen voor jong en oud. Door WIJLE. 25 cent.

DE KLEINE ZANGER.

20 Twee- en driestemmige zangstukjes voor Christ. scholen en Zondagsscholen. Door SMINK. 20 cent.

EENVOUDIGE LIEDEREN. voor Christelijke en Zondagsscholen. Door VOERMAN. 10 cent.

K. J. ZOMER te Franeker geeft uit:
GELEGENHEIDSPREDIKATIËN.

15 Leerredenen

DOOR:

T. BOS, J. DEKKER,
A. DOORN,
A. DE GEUS, J. J. IMPETA
en A. ZOMER
8° formaat 256 blz.

Prijs f 1.80

(Vooral den dienste van vacante Kerken)

Bij G. F. CALLENBACH te Nijkerk verschenen:

De bruine Prins

en zijne vrienden.

Een verhaal uit de eerste jaren der O. I. Compagnie

DOOR J. C. HOMOET.

Geïllustr. door A. RÜNCKEL.

Prijs ing. f 1.25; geb. f 1.75.

Roberts

Beschermengel.

Een verhaal voor jongelieden

DOOR JOHANNA.

Geïllustr. door A. RÜNCKEL.

Prijs ing. f 1.—; geb. f 1.50.

VERSCHEENEN:

PAULUS en FILLIPPI.

TWINTIG LEERREDENEN uit de wordingsgeschiedenis van, en uit den Zendbrief aan de gemeente van Fillippi, VAN

P. A. E. SILLEVIS MITT,

Bedienaar des Woords bij de Gereformeerde Kerk te Rotterdam.

Prijs f 2.70; gebonden f 3.50.

De schrijver zegt in de voorrede, dat zijn doel tweeledig is.

Om degenen die verhinderd zijn des Zondags op te gaau, leetuur te verschaffen en om vacante kerken een bundel predikatiën aan te bieden, die zich bij uitnemendheid leenen ter voorlezing aan de gemeente.

Deze bundel, 27 vel groot, is ook verkrijgbaar in wekelijksche afleveringen van 1 vel dikte, à 10 cent per aflevering.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HÖVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

4 ct.

4 ct.

Bij ZALSMAN te Kampen verscheen:
EENIGE KORTE VRAGEN

VOOR DE

kleine kinderen

DOOR

JACOBUS HORSTIUS

IN LESSEN VERDEELD, DIE MET OPSCHRIFTEN ZIJN VOORZIEN

DOOR

O. C. DOORNBOS.

Deze uitgave, op goed papier met duidelijke letter gedrukt, kost

niet meer dan 4 cent,

Een ex. ter kennismaking wordt op verzoek terstond franco toegezonden.

4 ct.

4 ct.

De Geïllustreerde Catalogus 1900—1901 der uitgaven van A. H. ten Bokkel Huinink, Uitgever te Utrecht, wordt op aanvraag gratis en franco gezonden. De inhoud is zeer geschikt om er een keuze uit te doen met het oog op de a.s. feesten. De conditiën zijn onovertroffen billijk.

Deputaten der Geref. Kerken voor de Zending onder de Joden gaven uit:

UIT DUISTERNIS TOT LICHT.

Gods leidingen met

ELIEZER KROVELD.

Tweede druk met acht platen

Ingenaaid f 1.50. In prachtband f 1.90.

De baten van deze uitgave komen ten goede aan de Jodenzending. Men bestelle bij zijn boekhandelaar of bij den uitgever W. KIRCHNER, Rozengracht 55, AMSTERDAM.

Bij J. H. KOK te Kampen verscheen:

De Achtenzestigste

EN

De Zestiende Psalm

vertaald en verklaard

DOOR

Prof. M. NOORDT ZIJ

130 pag. groot 8°. **Prijs f 1.30.**

De Leer van Lombroso

en de Positieve School

DOOR

P. A. E. SILLEVIS MITT

v. d. m. te Rotterdam.

GROOT 8°. **Prijs f 1.—, 30.**

Bij elk-n Boekhandelaar verkrijgbaar.

Is ter perse

Het JAARBOEKJE

VOOR DE

Gereformeerde Kerken in Nederland

voor 1901. 46ste Jaarg.

30 cents.

Behalve gewone kalender, markten, watergetijden en boeiend Mengelwerk, bevat het een zo volledig mogelijke kerkelijke Statistiek, opgave van

Schichtingen en Liefdadigheid, Jongelings- en Jonged. Vereen.

en Zondagsscholen.

Wie tegen flink rabat intekenen wil verzamelen, gelieve lijsten aan te vragen bij den uitgever

P. VAN DER SLUJS.

ENKHUIZEN.

Bij BLANKENBERG & Co. te Leiden is verschenen en alom te bekomen:

Dr. Fr. SCHILLING,

special arts voor Zenuwlijders.

Hoe bevrijd ik mij van mijn

Zenuwachtigheid?

Korteekenen, oorzaken en nieuwe raadgevingen, op geneeskundige gronden berustend, tot vlugge beoordeeling en zelfgeneezing.

Prijs 60 cent.

Uitgave van J. B. Wolte s te Groningen:

J. W O R P,

De Melodieën der Psalmen en Lof- en Bedezangen,

VIERTSTEMMIG GEZET MET VOOR- EN TUSCHENSPELEN,

VOOR ORGEL MET OF ZONDER PEDAAL, PIANO OF GEMENGD KOOR.

ZEVENDE DRUK HERZIEN DOOR H. P. STEENHUIS.

Compleet in 5 afleveringen à f 0.50, compleet gebonden f 3.00.

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

Tot 25 Dec. a.s. worden deze boeken, bij eene bestelling, welke minstens f 5.— bedraagt, geleverd voor den halven prijs.

St. NICOLAAS!!!
Goede boeken.

No. 1. HESBA STRETTON
De groote Lijdensweg op het Einde der 19e Eeuw.
Prijs f 1.90, geb. f 2.40

No. 2. HESBA STRETTON.
De Ware Eer. Prijs f 1.50, in stempelband f 1.90.

No. 3. HESBA STRETTON.
Max Krömer. Prijs f 0.90, in stempelband f 1.30.

No. 5. OLIVER M. NORRIS
Nadya Nog iets uit de Lijdensgeschiedenis der Stundisten. Prijs f 1.90, in stempelband f 2.25

No. 7. ARMIN STEIN.
Johannes Huss. Een tijd- en karakterbeeld uit de 15e eeuw. Prijs f 1.50, in stempelband f 1.90

No. 8. ANNIE LUCAS.
Een Zwerveling. Prijs f 1.—, in stempelband f 1.40.

No. 9. A. M. GERTH VAN WIJK.
Prinses Sophie der Nederlanden. Prijs f 1.90, geb. f 2.50.

No. 12. H. W. S. Wees een zegen! Een boek voor onze vrouwelijke jeugd. Vrij bewerkt naar het Duitsch van WEITBRUCHT. Prijs f 1.50, geb. f 1.90.

HALVE PRIJS!

* Bij JAN HAAN te Groningen is verschenen:

C. M. W. PLET.

Eene Bloeme des Velds.

Een verhaal uit de eerste helft der 19e eeuw.

232 pag., 8° form. Prijs f 0.70.

J. KEUNING.

DE HOLBEWONER.

Een verhaal uit den tijd der Hervorming.

252 pag., 8° form Prijs f 0.70.

Zeer geschikt voor Bibliotheken van Christelijke Jongel.-Vereenigen, enz.

„CAPADOSE.”

VEREENIGING VOOR
GOEDKOOPE ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN.

VERSCHEENEN:

HESBA STRETTON. Nelly's donkere dagen. Een verhaal uit Liverpool. Met 3 platen en omslag in kleurendruk. Tweede druk f 0,30
MEESTER BERNARD. Een verhaal uit den tijd der Hugenoten. Met 3 platen en omslag in kleurendruk. 0,30
MEYR. SHERWOOD. Uit den ouden tijd. Een geschiedenis van vóór tweehonderd jaren. Met twee platen en omslag in kleurendruk. 0,25
R. C. VERWEIJCK. Uit een jonkensleven. Een schetsje uit het Amsterdamsche volksleven. Met twee platen en geïllustreerden omslag. 0,25
E. GERDES. Uit twee gevaren gered. Een verhaal voor knapen. Met twee platen en omslag in kleurendruk. 0,20
A. J. HOOGENBIRK. Hoe een hyena een mensch redde, en De verloren armband. Met twee platen en omslag in kleurendruk. 0,20
EDUARD. Rijk gezegend. Een Kerstverhaal. In geïllustreerden omslag met een plaat in kleurendruk. Tweede druk. 0,15
P. J. KLOPPERS. Een geloofsheid. Het leven van Maarten Luther. Met een plaat en omslag in kleurendruk en portret van Luther. Tweede druk. 0,15

Aan de leden werd een present-Exemplaar van bovenstaande uitgave gezonden, benevens de Catalogus voor 1900 en Het eerste vervolg op den Geïllustreerden Catalogus.

Het lidmaatschap kost minstens vijf gulden.

Ieder lid heeft het recht aan boekjes en kaartjes voor **DUBBELE WAARDE** te kiezen van het bedrag van zijn lidmaatschap.

Die voor f 10.— kiest is lid voor f 5.—,
die voor » 20.— » » » » » 10.— enz.

De Catalogus omvat 7 rubrieken, boeken en boekjes — Studieboeken voor Zondagsschool-onderrichters. — Boekjes ter uitdeeling bij het afleggen van Belijdenis. — Tractaten. — Muurteksten. — Zondagsschoolkaartjes en Tractaatjes en Kerstliederen — en bijna 400 Nos. van f 1.90 tot 3 Cent toe.

Vraag den Catalogus die GRATIS gezonden wordt.

ROEKHANDEL

VOORHEEN

Amsterdam.

Pretoria.

HÖVEKER & WORMSER.

GOEDE BOEKEN

voor weinig geld.

HUTCHESON, Verkl. v. d.

twaalf kleine Propheten, gebonden in 2 half lederen

banden f 9,50 voor . . . f 4.—

AMEROSIUS, Het zien op

Jezus, inn. rug f 3,50 voor . . . 2.—

D. MOLENAAR, De Hei-

delb. Catechismus f 4,90 voor . . . 2.—

Dr F. W. KRUMMACHER,

Elisa de Profeet 3 dln. f 4,50

voor 2.50

PETRUS IMMENS, Degod-

vruchtige Avondmaaltganger

half l. f 2,40 voor 2.00

FRANCKEN, Kern der

Christelijke leer; half l. f 1,40

voor 1.20

JAMES, Geschied. van een

Christelijken vader aan zijne

opwassende kinderen f 4,40

voor 2.20

JAMES, Het Huisgezin. Be-

staar en aanmoediging voor

al deszelfs leden f 3,60 1.80

Deze beste boeken worden op ont-

vangst van postwissel franco toege-

zonden.

KAMPEN. G. PH. ZALSMAN.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer J. W. Koning te Leiderdorp f 244.50, door den heer D. J. Zijlstra te Ee f 59.50, door Ds. A. T. van Dijken te Aalten f 79, door den heer L. Beukelman te Besselt op f 25, door den heer P. Adriaanse te Helder f 9, door den heer A. G. van Deth te Brussel f 156, door den heer T. Kuiper D. te Hilve sum f 298.20, uit 's Graveland f 23, samen f 321.20, door den heer A. de Lange te Wassenaar f 91, van den heer H. W. te U. f 25, door den heer P. van Vliet te Axel f 124.50, door den heer H. T. Lyoerze te Arnhem f 571, door het Loc. comité te Amsterdam f 692.75, door den heer J. Hartkamp te Maassluis (af. 1899) f 46.50, 1e storting uit Maassluis f 102.50, samen f 149, van den heer H. van Luipen te Maassluis f 2.50, door den heer W. J. Caspers te Heineboord (3e storting) f 2, door Ds. A. H. Nieboer te Sleuwijk f 41.50, door den heer R. P. Fledderus te Oudemirdum f 25, door den heer W. Graafhuis te Groningen f 2.50, door den heer F. van der Bos te Wommels f 110.50, door den heer P. Boone: Koudekerke f 47, uit Biggekerke f 6, door den heer E. Vader: uit Melis- en Marienkerke f 7, door den heer P. Kastelijn: uit O en W. Souburg f 29.25, door den heer M. Beel: uit Rittum f 1, samen uit het district Koudekerke f 90.25, door den heer C. A. van Brimmelen te Klundert f 103.50, door Dr. C. C. Schot Oz. te Hardenberg f 32.50, van den heer A. Kooy te Rotterdam (1899) f 6, door Ds. J. Fokkinga te Schildwoide f 5; door Ds. G. van Setten te Bussum f 65.50, door den heer P. Goudappel te Delft, afkorting f 17.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit)

Van de Geref. kerk te Bnekom f 9.30, van idem te Varsseveld f 11.80, van idem te Appingedam f 19.38, van idem te Bissum f 11.09, van idem te Delfzijl f 20.81, van idem te Garrelsweer f 11.50, van idem te Lopphersum f 8.80, van idem te Stedum f 10.46, van idem te Spijk A f 21, van idem te Stiddeuren f 3.92, van idem te Schildwoide f 5.10, van idem te Overschild f 3.20, van idem te Nieuwolda f 6.39, van idem te Woldendorp f 1.13, van idem te Wagenborgen f 2.33, van idem te Wester-Emdden f 4.70, van idem te 't Zandt f 16.80, van idem te Axel B (halve coll.) f 14.10, van idem te Nieuw-Amsterdam f 4.15 1/2, van idem te Emmen f 5.50, van idem te Schoon-beek f 13.76 1/2, van idem te Aalden f 4.92 1/2, van idem te Koeverden f 5.56, van idem te Gees f 4, van idem te Sluis f 4, van idem te Nieuw-Dordrecht f 2.82, van idem te Schommoord f 1.75, van idem te Voorburg (halve coll.) f 11.27, van idem te Aalten B f 23.15, van idem te Smilde A f 8.33, van idem te Gundersen f 12.